

УНИВЕРСИТЕТ ПО АРХИТЕКТУРА, СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ

Архитектурен факултет

Катедра „Интериор и дизайн за архитектурата“

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. арх. Людмил Димитров Димитров,

хоноруван преподавател в катедра „Интериор и дизайн за архитектурата“

ОТНОСНО: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“ по професионално направление

.....
научна специалност .....

ТЕМА: „Влиянието на европейския модернизъм върху българската архитектура в периода между двете световни войни“

АВТОР: Боряна Борисова Вълчанова – редовен докторант към катедра „Изкуствознание“, НХА

Рецензията е възложена с решение на ФК на ..... от ..... и заповед на Ректора на НХА № ..... от .....

Дисертационният труд съдържа:

- 197 бр. Стандартни страници основен текст
- 134 бр. Стандартни страници с 252 броя илюстрации
- Библиография с общо 190 позиции, от които 122-ма български автори, 63-ма чуждестранни автори, 5 интернет източници

Практиката в академичните изследвания отдавна е показала, че авторите предпочитат да атакуват сравнително непознати или слабо проучени теми, което би осигурило интрига и интерес за научна дискусия. Докторантката дръзва да се потопи в добре позната историческа обстановка, обяснявайки това с дълбокото си убеждение в значимостта на изследвания период за културното развитие на Европа /в това число и България/ и извън нея. Трябва да добавим и рядко срещания у българските изкуствоведи пиетет към архитектурата, като основно синтетично-пластично изкуство за оформяне на жизнената среда.

Разбира се, епохата на модернизма от самото начало е предмет на обширни и дори фундаментални проучвания. Нестихващият интерес към нея /и до сега/ може да се обясни

с разбирането за особеното ѝ значение в културната история на човечеството. Ето защо, трябва да се очаква появата на нови трудове при условие, че ще бъдат открити интересни приноси в тази материя. Както е известно, у нас има публикации по въпроса, но с малки изключения те визират по-скоро творческите личности и в по-малка степен комплексната същност на проблематиката.

Уводът е формално преоразмерен, но това може да се приеме, тъй като съдържа ценна информация и изводи за публикациите по темата от чуждестранни и български автори – добра и необходима база за основната част на материала. Позволявам си да отбележа, че това не е много типично за изследователската практика като цяло, където фактологията обикновено преминава в основния текст като цитати и повече в библиография.

Целите и задачите на изследването са безупречно формулирани в духа на амбициозната изследователска програма, която би трябвало да докаже авторските възможности за извършване на научен анализ в различните направления по темата.

Структурният подход е впечатляващ не толкова /и не предимно/ със своя логичен дискурс, колкото със съдържанието и взаимодействието на отделните фрагменти, стойностни като явления, дори и в своята конкретика. Това означава, че ако се стигне до същността на темата /т.е. българския елемент /то е в резултат на сериозни натрупвания в подготовката на докторантката. Прави впечатление голямата тежест /обем страници/ на западноевропейския исторически пласт, отнесен към българския дял, но това би могло да се обясни с желанието за по-прецизни изводи от разнородни събития, всяко със своето място в конструкцията на разказа. Намирам, че структурата е добре проучена и покрива всички значими аспекти на проблематиката.

В равномерния ход на изложението, все пак се усеща по-специално авторско отношение към някои важни събития, свързани с европейския модернизъм и нашето място в него.

Важната роля на групата „Де стайл“ е изследвана внимателно, за да се разберат трансформациите и еволюцията на изкуствата, свързани с архитектурата, така че в крайна сметка да се стигне до творческа симбиоза, където всички те са „модернистични“.

Историята на БАУХАУС е проучена с голямо желание и навлизане в дълбочина, включително и на място. Това е тема с особена тежест в дисертационния труд, защото редом с известните събития се коментира конкретното влияние на школата върху творческите съдби на редица български архитекти.

Безспорно, тема с приносен характер, е изследването на полемиката в нашия печат относно възможните посоки пред българската архитектура във връзка с навлизането на модернистичните идеи на 20-ти век. Същото се отнася и до създаването на дружество „Съвременно изкуство“ като елемент на процеса за формиране на нови естетически тенденции. Докторантката правилно оценява актуалността на появата през 1927-ма година /времето на „Вайсенхоф“/ на Независимото дружество на българските архитекти и първия брой на сп. „АРХИТЕКТ“.

Друга важна тема, обсъждана в печатните издания е за „родното“ в архитектурата и по-нататък – в какъв стил да се строи при явното несъответствие между двете тенденции: традиционната и модерната архитектура. Почти веднага обаче, група архитекти /Д. Цолов, Ив. Васильов, Т. Златев, Г. Овчаров и др./ големи майстори и изследователи и в двете направления дават отговор на привидната дилема в тази невероятна симбиоза. Докторантката разглежда този въпрос много ангажирано, стигайки до резултати, които определено са неин научен принос. Да припомним позоваването по-късно в текста на обект като Библиотеката-музей във Велико Търново /арх. А. Дамянов и арх. А. Хашнов/, постижение от най-висока европейска класа, защото тук е решена извънредно трудната задача да се работи с нагласата на модернист в обстановката на задължаващ традиционализъм.

Връщаме се към полемиката в архитектурния печат; нейната същност и значение са изяснени прецизно от докторантката. Изведени са изводи от основните тези и особено впечатлява тази, че модернизмът преди всичко трябва да отговори на изискванията на новата типология на сградите с обществено предназначение в условията на индустриалното общество.

Не е трудно да се усети и особеното отношение на докторантката към темата за жилищните кооперации. Това е лесно обяснимо – става въпрос за етап в нашата архитектурно-строителна история, белязан с най-мащабните показатели: типология, реализиран обем, технологични иновации, обемно-пространствени и естетически резултати. Изследвани са процесите, породени от появата и развитието на новия и непознат тип сгради /кооперативно жилищно строителство/ и неговото реализиране именно в духа на съвременното.

Въздържам се от коментар върху примерите от този период – те са добре подбрани и убедителни. Но докторантката отива и по-далече, проявявайки своя индивидуален изследователски вкус. Намирам за оригинално хрумването няколко сгради /на калкан/ да се разглеждат като ансамбъл – например на ъгъла на бул. „Г. С. Раковски“ и ул. „Аксаков“, включващ самия ъгъл /впечатляващ/, през Чешкия културен център до Театъра на армията. Подборът на архитектурните примери в дисертацията е направен във връзка с идеята за обективно представяне на основните процеси, но също и на разнообразието в подходите, винаги в контекста на времето. Внушителното количество примери от модернистичния период е благодатна база за всеки изследовател. Но докторантката не спира до добре познатата индивидуална роля на протагонистите, а по-скоро се опитва да обясни съизмеримостта на тяхното участие в интегралната европейска система на модернизма. Очевидно, подборът тук не е самоцел, а по-скоро стратегия за доказване на значими тези, намиращи се в логична последователност. Затова, редом с много известните обекти, в дисертацията намират място и други стойностни сгради, които по различни причини са оставали встрани от вниманието дори на някои колеги. Обединява ги различния почерк и творчески резултат. Напълно съм съгласен с оценката на приведените в текста примери от гр. София: Доходното здание на ъгъла на бул. „Витоша“ и ул.